

Sygn. akt VIII *Pa 202/15*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 grudnia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodniczący:	SSO Grażyna Łazowska (spr.)
Sędziowie:	SSO Teresa Kalinka SSO Patrycja Bogacińska-Piątek
Protokolant:	Ewa Gambuś

po rozpoznaniu w dniu 29 grudnia 2015r. w Gliwicach

sprawy z powództwa J. S. (S.)

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w K.

o ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 10 czerwca 2015 r. **sygn. akt** VI P 216/15

1) oddala apelację,

2) zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 67,50 zł (sześćdziesiąt siedem złotych 50/100) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

(-) SSO Patrycja Bogacińska-Piątek (-) SSO Grażyna Łazowska (spr.) (-) SSO Teresa Kalinka

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt VIII Pa 202/15

UZASADNIENIE

Powodowie K. W., M. W., T. W., P. W., H. S., F. S., J. S., B. M. i S. M. domagali się zasądzenia na swoją rzecz od pozwanej (...) Spółki Akcyjnej w K. po 597,50 zł tytułem ekwiwalentu pieniężnego za bezpłatny węgiel, z ustawowymi odsetkami od dnia 1 maja 2014r. do dnia zapłaty oraz poniesionych koszty zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniach pozwów wskazano, że powodowie byli zatrudnieni w Kopalni (...) i po przejściu na świadczenia emerytalne nabyli prawo do bezpłatnego węgla (deputatu węglowego). Pozwana jest następcą prawnym (...) Spółki Akcyjnej w G.. Obecnie podstawą prawną dochodzonego świadczenia są § 10 Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004r. zawartego pomiędzy zarządem (...) S.A. a organizacjami związków zawodowych oraz załącznik Nr 14 do Porozumienia. W dniu 6 lutego 2014r. zarząd pozwanej spółki i organizacje związków zawodowych zawarły porozumienie w trybie art. 9¹ k.p. w związku z trudną sytuacją ekonomiczną zakładu pracy, na podstawie którego zmniejszono wymiar bezpłatnego węgla przysługującego osobom niebędącym pracownikami o jedną tonę rocznie na okres dwóch lat. Powodowie podali, że z dniem 1 stycznia 2014r. nabyli prawo do bezpłatnego węgla w pełnym wymiarze za 2014r. a postanowienia porozumienia z dnia 6 lutego 2014r. nie mogą działać z mocą wsteczną.

W sprzeciwie od nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Rejonowy wG. w postępowaniu upominawczym w dniu 16 grudnia 2015r. pozwana domagała się oddalenia powództw i zasądzenia od powodów na jej rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Na uzasadnienie podniosła, że prawo do bezpłatnego węgla byłych pracowników zlikwidowanej Kopalni (...) reguluje ustawa z dnia 7 września 2007r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 (Dz.U. z 2007 roku, Nr 192, poz. 1379) – zwana ustawą restrukturyzacyjną. Uprawnieni mogą realizować prawo do deputatu węglowego w dwojaki sposób: w naturze (art. 13 ustawy), a w przypadku złożenia oświadczenia o rezygnacji z uprawnienia do pobierania bezpłatnego węgla w naturze (art. 12 ust. 3 ustawy), w formie ekwiwalentu pieniężnego, który jest wypłacany obok emerytury (renty) wyłącznie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Pozwana będąc zobowiązaną do realizacji prawa do bezpłatnego węgla na rzecz uprawnionych z ustawy restrukturyzacyjnej, zobowiązana jest wyłącznie do wydania uprawnionym węgla w naturze.

Pismem z dnia 23 marca 2015r. powód F. S. cofnął pozew ze zrzeczeniem się roszczenia oraz wniósł o nieobciążanie go kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej. Na rozprawie dnia 10 czerwca 2015r. również powodowie H. S. i S. M. cofnęli powództwo ze zrzeczeniem się roszczenia oraz wnieśli o nieobciążanie ich kosztami.

Wyrokiem z dnia 10 czerwca 2015r., sygn. akt VI P 216/15 Sąd Rejonowy w G. oddalił powództwo powodów K. W., M. W., T. W., P. W., J. S., B. M. oraz umorzył postępowanie z powództwa H. S., F. S. i S. M.. Nadto Sąd Rejonowy zasądził od każdego z powodów na rzecz pozwanej po 135,00 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższy wyrok wydał Sąd Rejonowy w oparciu o następujący stan faktyczny.

Bezsporne było, że powodowie lub ich małżonkowie byli pracownikami zlikwidowanej KWK (...). Powodowie F. S., H. S. i S. M. pobierają od pozwanej deputat węglowy w naturze, natomiast powodowie K. W., M. W., T. W., P. W., J. S. i B. M. byli uprawnieni do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu bezpłatnego węgla z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zaś u pozwanej powodowie ci złożyli oświadczenie o rezygnacji z węgla w naturze. Jak ustalił Sąd I instancji porozumieniem z dnia 6 lutego 2014 roku pozwana zmniejszyła o jedną tonę wymiar świadczeń przysługujących powodom z tytułu bezpłatnego węgla. Uchwałą numer (...) z dnia 10 grudnia 2014 roku pozwana wycofała się z porozumienia z dnia 6 lutego 2014 roku i między innymi zobowiązała się spełnić dobrowolnie świadczenia w naturze w zakresie spornej tony węgla (do 30 czerwca 2015 roku), zaś w ekwiwalencie – do 31 grudnia 2015 roku. Nadto, w § 2 uchwały (...) pozwana postanowiła, że osoby uprawnione które wystąpiły na drogę sądową w celu przywrócenia wysokości wymiaru bezpłatnego węgla za rok 2014 mogą od dnia powzięcia uchwały realizować swój wymiar węgla na zasadach określonych w tej uchwale, w § 1. Od daty powzięcia wskazanej uchwały pozwana realizowała składane do niej wnioski powodów o wydanie spornego deputatu. Sąd Rejonowy w G. powodowie S. M., H. S. i F. S. pobrali sporną tonę węgla w naturze w toku sporu.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy zważył:

Sąd Rejonowy wskazał, iż z dniem 1 lutego 2003r. (...) Spółka Akcyjna w K. na podstawie art. 23¹ k.p. przejęła pracowników (...) Spółki Akcyjnej w G. (...) S.A.), w skład której wchodziła między innymi zlikwidowana Kopalnia (...).

Dalej Sąd Rejonowy zacytował przepis § 36 ust. 1 (...), zgodnie z którym byłym pracownikom kopalń – emerytom, rencistom,[...] przysługuje deputat węglowy – wg załącznika nr 23.

Zgodnie z załącznikiem nr 23 uprawnienia do bezpłatnego węgla w naturze przysługują emerytom i rencistom w wymiarze: 3 ton rocznie (byłym pracownikom zakładów górniczych, których zobowiązania przejęła (...) S.A., o ile pracownicy ci przeszli na emeryturę lub rentę po dacie wejścia w życie w tych zakładach zakładowej umowy zbiorowej opartej na układzie zbiorowym pracy z dnia 21 grudnia 1991 roku) lub 2,5 ton rocznie (pozostałym byłym pracownikom zakładów górniczych, których zobowiązania przejęła (...) S.A., jeżeli uprawnienia przyznano im na podstawie układu zbiorowego pracy z dnia 1 lutego 1980 roku). Na wniosek osoby uprawnionej (...) S.A. wypłacała ekwiwalent pieniężny według ceny węgla deputatowego obowiązującej w dniu realizacji świadczenia. (...) dla (...) S.A. nie wskazuje terminu spełnienia świadczenia w postaci bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów.

Sąd I instancji podkreślił, że pozwana nie rozwiązała (...), natomiast wprowadziła w życie porozumienie zawarte w dniu 20 grudnia 2004r. pomiędzy zarządem (...) S.A. a organizacjami związków zawodowych (Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004r.), bowiem nie doszło do zawarcia nowego układu zbiorowego pracy.

Uprawnienia emerytów i rencistów (oraz innych osób niebędących pracownikami) przewidziane w (...) wygasły, jednakże zastosowanie mają postanowienia Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004r., które weszło w życie z dniem 1 stycznia 2005r. Powyższa kwestia nie była sporna w niniejszej sprawie.

Zgodnie z § 10 Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004r., emerytom, rencistom i innym uprawnionym osobom przysługuje bezpłatny węgiel według zasad określonych w załączniku Nr 14 do Porozumienia.

Zgodnie z postanowieniami załącznika Nr 14 do Porozumienia, prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych realizowane jest w ekwiwalencie pieniężnym; natomiast prawo to na wniosek uprawnionego może zostać zrealizowane w naturze (§ 1.2 i § 2). Bezpłatny węgiel w wymiarze wynikającym z nabytego uprawnienia przysługuje byłym pracownikom którzy do dnia wejścia w życie załącznika korzystali z uprawnienia do bezpłatnego węgla przysługującego zgodnie z przepisami prawa obowiązującymi przed dniem wejścia w życie załącznika (§ 3.4.1).

Zgodnie z § 7 pkt 1 i 2 załącznika Nr 14 do Porozumienia przepisów niniejszego załącznika nie stosuje się do uprawnionych (emerytów, rencistów i innych osób), których prawo do bezpłatnego węgla realizowane jest na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 września 2007 roku o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 (Dz.U.2007.192.1379 ze zm.) ze środków budżetu państwa. Prawo do bezpłatnego węgla dla uprawnionych węgla dla uprawnionych nie ulega zmianie.

Dalej Sąd I instancji zacytował przepisy powołanej wyżej ustawy, wskazując że po myśli art. 1 pkt 3 ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 ustawa określa między innymi zasady wypłacania ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, zwanego dalej „ekwiwalentem pieniężnym”, rent wyrównawczych, wydawania bezpłatnego węgla w naturze, a także wypłaty zaległych wynagrodzeń.

Zgodnie z art. 12 ust 1 ustawy byłemu pracownikowi kopalni postawionej w stan likwidacji przed dniem 1 stycznia 2007r., uprawnionemu do bezpłatnego węgla, który uzyskał emeryturę lub rentę przed tym dniem, jest wypłacany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, oprócz emerytury lub renty, ekwiwalent pieniężny.

Na mocy natomiast art. 13 ust 1 punkt 3 ustawy przedsiębiorstwo górnicze wydaje bezpłatny węgiel w naturze, który jest finansowany z dotacji budżetowej, uprawnionemu do jego otrzymania pracownikowi kopalni postawionej w stan

likwidacji przed dniem 1 stycznia 2007 roku, której składniki majątkowe zostały wniesione do spółki, o której mowa w art. 9 ustęp 1, który uzyska emeryturę lub rentę przed dniem 1 stycznia 2016 roku.

Ilość pobieranego bezpłatnego węgla w naturze nie może być wyższa niż 3 Mg węgla kamiennego rocznie (art. 13 ust 2 ustawy).

Sąd Rejonowy podkreślił, że byłym pracownikom kopalń, które uległy likwidacji w relewantnym czasie, przysługuje prawo dochodzenia uprawnień do bezpłatnego węgla w dwojaki sposób. Uprawniony pracownik może albo dochodzić od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wypłaty ekwiwalentu pieniężnego, albo od danego przedsiębiorstwa górniczego może żądać wydania bezpłatnego węgla w naturze. Niedopuszczalne jest natomiast dochodzenie ekwiwalentu pieniężnego od przedsiębiorstwa górniczego. Pracownik realizujący prawo do bezpłatnego węgla w naturze może jednak zwrócić się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o wypłatę ekwiwalentu, jeżeli złoży byłemu pracodawcy pisemne oświadczenie o rezygnacji z uprawnienia do pobierania węgla deputatowego w naturze (zob. art. 12 ust 3 ustawy).

Jak wskazał dalej Sąd I instancji roszczenie powodów K. W., M. W., T. W., P. W., J. S. i B. M. podlegało oddaleniu z uwagi na fakt, że powodowie złożyli pozwanej oświadczenie, że rezygnują z węgla w naturze, co nie było kwestionowane w toku procesu, a tym samym ekwiwalent pieniężny pobierali z ZUS. Tym samym niedopuszczalne jest dochodzenie przez powodów ekwiwalentu pieniężnego od przedsiębiorstwa górniczego.

Sąd Rejonowy podkreślił, że odnośnie tych powodów w niniejszej sprawie nie występuje problem niedopuszczalności drogi sądowej. Powództwo byłych pracowników zlikwidowanych kopalń o ekwiwalent pieniężny za bezpłatny węgiel jest sprawą cywilną w rozumieniu art. 1 k.p.c. Droga procesu cywilnego jest więc w takiej sprawie dopuszczalna. Jej niedopuszczalność (czasowa) wystąpiłaby, gdyby powodowie pozwali do sądu o zapłatę Zakład Ubezpieczeń Społecznych. W rozpatrywanej sprawie nie występowała więc niedopuszczalność drogi sądowej, która mogłaby prowadzić do przekazania sprawy właściwemu organowi na podstawie art. 464 § 1 k.p.c. – wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2005r., I UK 166/04, OSNP 2005/19/309. W niniejszej sprawie odnośnie powodów K. W., M. W., T. W., P. W., J. S. i B. M. od początku występował problem braku legitymacji biernej pozwanej spółki, a nie problem dopuszczalności drogi sądowej.

Z kolei powodowie S. M., H. S. i F. S. cofnęli pozwy ze zrzeczeniem się roszczenia bowiem pobrali na dzień wydania wyroku sporną tonę węgla w naturze, a zatem na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. w zw. z art. 203 § 1 k.p.c. oraz w świetle art. 469 k.p.c. Sąd Rejonowy umorzył postępowanie w stosunku do tych powodów, uznając cofnięcie pozwu za dopuszczalne w świetle art. 469 k.p.c.

Sąd Rejonowy uznał, że wszyscy powodowie przegrali proces i obciążył ich kosztami postępowania strony pozwanej. Sąd I instancji uzasadnił orzeczenie o kosztach postępowania, wskazując, że umorzenie postępowania oznacza przegranie sprawy przez stronę powodową, jeżeli cofnęła pozew zrzekając się roszczenia, albo jeżeli cofnięcie pozwu nastąpiło wskutek upadku podstawy faktycznej, który spowodował bezprzedmiotowość żądania. Sąd Rejonowy wyjaśnił nadto, iż nie znalazł podstaw do zastosowania art. 102 k.p.c., który to przepis pozwala w szczególnie uzasadnionych wypadkach na zasądzenie od strony przegrywającej tylko części kosztów lub nieobciążenie jej w ogóle kosztami. Jak wskazał art. 102 k.p.c. nie może być rozszerzająco wykładany i wyklucza uogólnienie, a może być stosowany w zależności od konkretnego przypadku. Sąd Rejonowy podkreślił, że w niniejszej sprawie nie zachodzi okoliczność odstąpienia od poniesienia przez powodów kosztów postępowania, albowiem powodowie posiadają stały dochód w postaci emerytury (renty). Nadto Sąd I instancji wskazał, iż powodowie, wytaczając powództwo byli reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika, korzystali z fachowej pomocy prawnej i mogli ocenić szanse wygrania procesu. Natomiast sam fakt, iż sprawa jest z zakresu prawa pracy nie uzasadnia – w ocenie Sądu Rejonowego – zwolnienia powodów od kosztów zastępstwa procesowego, które poniosła strona pozwana. Zwolnienie z tego tytułu powodów od kosztów procesu naruszałoby zasadę równości stron w postępowaniu sądowym i oznaczałoby, że w każdym postępowaniu ze stosunku pracy, pracownik byłby w uprzywilejowanej pozycji na wypadek przegrania postępowania.

Apelację od wyroku Sądu Rejonowego złożył powód J. S..

Zaskarżając wyrok w całości zarzucił naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a to:

- art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 464 § 1 k.p.c. oraz art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. poprzez niezastosowanie tychże przepisów i rozpoznanie sprawy pomimo wystąpienia w sprawie podstaw do ustalenia niedopuszczalności drogi sądowej i podstaw dla przekazania sprawy do ZUS,

- art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewyjaśnienie, z jakich powodów Sąd I instancji merytorycznie rozpoznaje powództwo ustalając jednocześnie na podstawie pisma pozwanej, że powodowi może przysługiwać świadczenie w formie ekwiwalentu pieniężnego od ZUS na podstawie ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015,

- art. 98 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie tj. uznanie powoda za stronę przegrywającą i orzeczenie o kosztach poprzez ich zasądzenie na rzecz pozwanej w sytuacji, w której nie sposób uznać sprawę za sprawę podlegającą rozpoznaniu przez sąd powszechny,

ewentualnie

- naruszenie art. 102 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie pomimo zajścia ku temu przesłanek.

Skarżący wskazał nadto, iż mając na uwadze, treść korespondencji kierowanej do ZUS pozostawał w błędzie, wywołanym przez samą pozwaną, która w pismach z 7 lutego 2014r. oraz z dnia 12 grudnia 2014r. kierowanych do ZUS wskazywała, iż zarówno porozumienie z dnia 6 lutego 2014r. zmniejszające świadczenia z tytułu prawa do bezpłatnego węgla jak i podjęta w dniu 10 grudnia 2014r. uchwała Zarządu Kompani Węglowej przywracająca prawo do bezpłatnego węgla „obejmują także uprawnionych (...) w stosunku do których wypłatę ekwiwalentu pieniężnego realizuje ZUS.”

Apelujący wniósł o dopuszczenie dowodów z decyzji emerytalnej powoda oraz pism pozwanej do ZUS z 7 lutego 2014r. oraz z dnia 12 grudnia 2014r. na okoliczność ich treści.

W oparciu o powyższe zarzuty apelujący wniósł o:

- zmianę wyroku Sądu Rejonowego wG. oraz przekazanie niniejszej sprawy na zasadzie 464 § 1 k.p.c. do ZUS, Oddział w Z., względnie uchylenie skarżonego orzeczenia oraz przekazanie niniejszej sprawy na zasadzie 464 § 1 k.p.c. do ZUS, Oddział w Z., ewentualnie o zmianę skarżonego orzeczenia w zakresie pkt 4 (orzeczenia o kosztach) poprzez odstąpienie od obciążania powoda kosztami na rzecz pozwanej na zasadzie art. 102 k.p.c.,

- zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, według norm przepisanych,

ewentualnie wniósł o:

- uchylenie skarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji oraz pozostawienie temu sądowi orzeczenia o kosztach postępowania.

Powód nie zgodził się z oceną Sądu Rejonowego, iż pozwana pozbawiona była legitymacji biernej w sprawie, co było podstawą rozstrzygnięcia. Skarżący powołał się na treść art. 199 § 1 pkt. 1 k.p.c. wskazując na niedopuszczalność drogi sądowej w niniejszej sprawie. Dalej wskazał, iż w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych przepis ten uzupełnia norma wyrażona w art. 464 § 1 k.p.c., zgodnie z którą odrzucenie pozwu nie może nastąpić z powodu niedopuszczalności drogi sądowej, gdy do rozpoznania sprawy właściwy jest inny organ; w tym wypadku Sąd przekaze mu sprawę. Natomiast warunkiem sądowej kontroli uprawnień pracowniczych powinno być uprzednie

wydanie przez organ rentowy stosownej decyzji, a następnie wniesienie odwołania do sądu, zgodnie z art. 83 ust. 2 ustawy o sus. Apelujący wskazał, iż w niniejszej sprawie powinien znaleźć zastosowanie przepis art. 464 § 1 k.p.c. W takim przypadku, skoro sprawa nie ma charakteru sprawy cywilnej w rozumieniu art. 1 k.p.c. to nie sposób dokonywać stosowania reguł rozliczających koszty procesu, skoro sprawa nie ma charakteru umożliwiającego orzekanie przez sąd powszechny. Z ostrożności skarżący wniósł o nieobciążanie strony powodowej ewentualnymi kosztami postępowania, na zasadzie art. 102 k.p.c. wobec zaistnienia szczególnego przypadku, za którym przemawia fakt pozostawania przez powoda w błędzie, wywołanym przez samą pozwaną działaniami związanymi ze zmniejszeniem wymiaru przysługującego im prawa do bezpłatnego węgla.

W odpowiedzi na apelację pozwana wniosła o jej oddalenie i zasądzenie na swoją rzecz kosztów postępowania przy uwzględnieniu kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja powoda nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy dopuścił dowód z pisma Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 22 grudnia 2015r. na okoliczność działań pozwanej skutkujących obniżeniem wymiaru ekwiwalentu pieniężnego za 2014r.

Oceniając materiał dowodowy zgromadzony przed Sądami obu instancji, należało uznać że Sąd Rejonowy poczynił prawidłowe ustalenia odnośnie stanu faktycznego, przeprowadził niezbędne postępowanie dowodowe, a następnie dokonał prawidłowej oceny materiału dowodowego zgodnie, z zasadami logiki i doświadczenia życiowego i wyciągnął właściwe wnioski, które legły u podstaw wydania zaskarżonego wyroku. W konsekwencji, Sąd Okręgowy oceniając jako prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez Sąd I Instancji, uznał je za własne, co oznacza, iż zbędnym jest ich szczegółowe powtarzanie w uzasadnieniu wyroku Sądu Odwoławczego. Stanowisko takie zostało zaprezentowane przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 listopada 1998r. sygn. I PKN 339/98, OSNP 1999/24/776.

W ocenie Sądu II Instancji podniesione w apelacji strony powodowej zarzuty nie zasługują na uwzględnienie. Sąd I Instancji prawidłowo stwierdził, że w przypadku roszczenia zgłoszonego przez powoda J. S. występuje po stronie pozwanej brak legitymacji biernej.

Zgodnie z obowiązującą nadal ustawą z dnia 7 września 2007r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego (Dz.U. Nr 192, poz. 1379 ze zm.), byłemu pracownikowi kopalni postawionej w stan likwidacji przed dniem 1 stycznia 2007r., uprawnionemu do bezpłatnego węgla, który uzyskał emeryturę lub rentę przed tym dniem jest wypłacany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, oprócz emerytury lub renty, ekwiwalent pieniężny (art. 12 ust 1 ustawy). Warunkiem otrzymania ekwiwalentu pieniężnego jest przedłożenie pracodawcy pisemnego oświadczenia o rezygnacji z uprawnienia do pobierania bezpłatnego węgla w naturze (art. 12 ust 3 ustawy).

Powodowi nie przysługiwało zatem uprawnienie do bezpłatnego węgla w świetle przepisów porozumienia z 20 grudnia 2004r. – w treści paragrafu 7 punkt 1 i 2 załącznika numer 14 do tego porozumienia wyraźnie przewidziano, że przepisów załącznika numer 14 nie stosuje się do osób, których prawo do bezpłatnego węgla realizowana jest na podstawie przepisów ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego. Nie był natomiast sporny w toku postępowania fakt, iż powód ekwiwalent pieniężny z tytułu bezpłatnego węgla pobiera z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

W konsekwencji należało podzielić stanowisko Sądu I instancji, że powodowi nie przysługuje roszczenie przeciwko pozwanej (...) Spółce Akcyjnej o ekwiwalent pieniężny z tytułu do prawa do bezpłatnego węgla. Prawo do bezpłatnego węgla, zgodnie z przepisami ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego, powód mógł realizować od strony pozwanej jedynie w formie bezpłatnego węgla w naturze, a w przypadku żądania ekwiwalentu pieniężnego podmiotem zobowiązanym do wypłaty tego świadczenia jest wyłącznie Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Prawidłowe jest też stanowisko Sądu Rejonowego, że w sprawie nie zachodzi brak dopuszczalności drogi sądowej.

Powód, podobnie jak wielu innych emerytów i rencistów, wystąpił przeciwko pozwanej z roszczeniem cywilnym o zapłatę ekwiwalentu z tytułu prawa do bezpłatnego węgla. Dla rozpoznania tej sprawy powołane są sądy powszechne, jest to bowiem sprawa cywilna w rozumieniu artykułu 1 k.p.c. Żaden przepis nie przekazuje bowiem rozpoznania takiej cywilnej sprawy do właściwości innych organów. W przypadku gdyby przepis prawa przekazywał rozpoznanie takiej sprawy cywilnej do właściwości innych organów, taka sprawa zgodnie z treścią art. 2 § 3 k.p.c. nie byłaby rozpoznawana w postępowaniu przed sądem powszechnym. Natomiast Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest organem właściwym do rozpoznawania sporów powstałych pomiędzy byłymi pracownikami a ich pracodawcami lub następcami prawnymi pracodawców. Droga procesu cywilnego jest więc w tej sprawie dopuszczalna.

Gdyby natomiast powód wystąpił przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o zapłatę ekwiwalentu pieniężnego, wówczas na mocy przywoływanego w treści apelacji art. 464 § 1 k.p.c. należałoby przekazać sprawę do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jako organu właściwego. Powód jednak nie występował z powództwem przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych a przeciwko byłemu pracodawcy. Tak więc w sprawie nie zachodziła niedopuszczalność drogi sądowej, która mogłaby prowadzić do przekazania sprawy właściwemu organowi na podstawie art. 464 § 1 k.p.c.

Sąd Okręgowy podzielił również stanowisko Sądu Rejonowego w kwestii obciążenia powoda kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej. Orzeczenie Sądu Rejonowego jest w tym zakresie prawidłowe i Sąd ten w sposób szczegółowy podał w treści uzasadnienia motywy takiego a nie innego rozstrzygnięcia.

Sąd Rejonowy wskazał, że powodowie przegrali proces, zaś brak było podstaw do zastosowania art. 102 k.p.c., który stanowi wyjątek od zasady ponoszenia kosztów i może być stosowany w zależności od konkretnego przypadku i nie może być rozszerzająco wykładany. W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy nie znalazł podstaw do odstąpienia od poniesienia przez powoda kosztów postępowania, wskazując iż powód osiąga stały dochód w postaci emerytury (renty), nadto był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika i miał szanse oceny wygrania procesu. Również fakt, iż sprawa jest z zakresu prawa pracy nie uzasadnia zwolnienia powoda od kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy powyższe argumenty podziela.

Powód nie był uprawniony do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla u pozwanej a pobierał go z ZUS. Nawet jeżeli sam był przekonany o słuszności roszczenia, to będąc reprezentowany od początku procesu przez profesjonalnego pełnomocnika, miał szansę oceny zasadności tego roszczenia i konsekwencji przegrania procesu.

Wprawdzie, jak wskazał Sąd Rejonowy, art.102 k.p.c. daje Sądowi możliwość całkowitego lub częściowego odstąpienia od obciążania strony przegrywającej kosztami procesu, jednak Sąd Rejonowy słusznie nie dopatrył się w przedmiotowej sprawie okoliczności pozwalających na zastosowanie tego przepisu.

Należy podkreślić, że sąd nie jest zobligowany do zastosowania powyższego przepisu art. 102 k.p.c., a jedynie ma taką możliwość, po rozważeniu całokształtu okoliczności sprawy. Sądy posiadają swobodę kształtowania orzeczeń o kosztach procesu, a więc i kosztach zastępstwa procesowego, samodzielnie decydują czy na gruncie konkretnej sprawy zachodzą owe "szczególne okoliczności" o jakich mowa w powoływanym wyżej przepisie, pozwalające na odstąpienie od obciążania strony przegrywającej kosztami postępowania.

W postanowieniu z dnia 24 października 2013r. sygn. IV CZ 61/13 (LEX nr 1389013) Sąd Najwyższy wskazał, iż hipoteza przepisu art. 102 k.p.c., odwołująca się do występowania "wypadków szczególnie uzasadnionych", pozostawia sądowi orzekającemu swobodę oceny, czy fakty związane z przebiegiem procesu, jak i dotyczące sytuacji życiowej strony, stanowią podstawę do nieobciążania jej kosztami procesu.

W ugruntowanym w tym zakresie orzecznictwie Sąd Najwyższy wskazał również, że „zastosowanie przez sąd art. 102 k.p.c. powinno być oceniane w całokształcie okoliczności, które by uzasadniały odstępstwo od podstawowych zasad decydujących o rozstrzygnięciu w przedmiocie kosztów procesu. Do kręgu tych okoliczności należy zaliczyć zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu jak i fakty leżące na zewnątrz procesu zwłaszcza dotyczące

stanu majątkowego (sytuacji życiowej). Okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego” (vide postanowienie z 14 stycznia 1974r., II CZ 223/73, LEX nr 7379, postanowienie Sądu Najwyższego z 13 października 1976r. sygn. IV Pz 61/76, LEX nr 7856, postanowienie Sądu Najwyższego z 16 lutego 1981r. sygn. IV Pz 11/81, LEX nr 8307, postanowienie Sądu Najwyższego 17 kwietnia 2013r. V CZ 132/12, LEX nr 1341732.

Taką wyjątkową okolicznością nie jest w niniejszym postępowaniu charakter sprawy, tj. fakt, że powód wywodzi swoje roszczenie ze stosunku pracy – na co zwrócił uwagę Sąd Rejonowy. Ustawodawca nie przewidział bowiem w zakresie postępowania odrębnego jakim jest postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy, żadnych przepisów szczególnych dotyczących zwrotu kosztów zastępstwa procesowego strony przeciwnej, gdy stroną przegrywającą jest pracownik. Pracodawca czy też inny podmiot pozwany przez pracownika ma bowiem pełne prawo do reprezentacji przez profesjonalnego pełnomocnika, a ten z kolei do stosowanego wynagrodzenia z tego tytułu. Brak bowiem normatywnej podstawy szczególnego uprzywilejowania pracownika w przypadku, gdy jest on stroną przegrywającą proces.

Bez znaczenia jest okoliczność, że powód był przekonany o słuszności swoich żądań, gdyż z istoty każdego postępowania procesowego wynika jego sporność i zwykle niepewność rozstrzygnięcia, a każda strona wnosząca pozew jest z reguły przekonana o słuszności swoich żądań i konieczności wystąpienia do Sądu. Zatem subiektywne przekonanie o słuszności żądania nie jest z pewnością okolicznością o jakiej mowa w art. 102 k.p.c., w przeciwnym razie art. 102 k.p.c. miałyby zastosowanie w każdej sprawie, w której powództwo zostałoby oddalone.

Nadto powód mimo posiadania fachowego pełnomocnika nie wykazał w toku postępowania przed Sądem Rejonowym innych okoliczności np. okoliczności świadczących o ich złej sytuacji majątkowej lub życiowej, która uzasadniałaby całkowite zwolnienie go z ponoszenia kosztów procesu.

W punkcie 2 wyroku Sąd orzekł o kosztach zastępstwa procesowego – na podstawie art. 98 k.p.c. oraz § 6 pkt 2 w związku z § 12 ust. 1 pkt 2 i § 13 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz.U. z 2013r., poz. 461 ze zm.) – zasądając od powoda na rzecz pozwanej kwotę 67,50 zł.

Sąd miał na uwadze, że powód przegrał sprawę również w II instancji, natomiast ze wskazanych wyżej względów brak jest podstaw do zastosowania art. 102 k.p.c.

(-) SSO Patrycja Bogacińska-Piątek (-) SSO Grażyna Łazowska (-) SSO Teresa Kalinka

Sędzia Przewodniczący Sędzia